

s potřebou podniku, takže — není-li takové pochybnosti — jest pro rozsah práva směrodatna pouze listina povolovací. Nebude lze tudíž odejmouti oprávněnci event. přebytek vody, který přesahuje jeho potřebu, bez náhrady, nýbrž, budou-li v daném případě splněny podmínky expropriace cizího vodního práva, bude možno přebytek ten, t. j. cizí vodní právo, vyvlastniti, ovšem za přiměřenou náhradu.

§§ 28. — 29. Vyvlastnění soukromé vody tekoucí a uložení služebností k vedení vody přes cizí pozemky.

Zásady vodoprávní expropriace.

§ 28. *Aby se vody s větším prospěchem užívatí mohlo, aneb aby se škodlivé účinky její odvarovaly, může správa, i když tu nejsou příčiny, z kterých se může dle § 365. obecního zákona obč. někomu právo vlastnické odejmouti, opatření učiniti:*

a) *aby ten, jehož jest nějaká tekoucí voda soukromá, pokud jí nepotřebuje, a ve lhůtě přiměřené, od úřadu mu položené, ji také neužije, za příhodnou náhradu ji postoupil jiným, kteří ji s užitkem užíti mohou;*

b) *aby držitelé pozemků dovolili zříditi na nich za přiměřenou náhradu služebností k tomu konci, by voda jiným náležející přes jejich pozemek z jedné končiny na druhou se vedla a zřídily se tam stroje a opatření, jichž k tomuto vedení vody potřeba. Takové služebnosti může se však držitel pozemku sprostiti postoupením kusu země, jehož k vedení vody a náležitých k tomu zřízení zapotřebí, za kteréž postoupení mu přísluší přiměřená náhrada.*

Nemohl-li by držitel zřízením takového vodovodu pozemku svého příhodně užívatí, budiž k požádání jeho celý pozemek odkoupen (§ 15. zákona říšského).

§ 29. *Dá-li se na základě předešlého paragrafu povolení, aby někdo jiný než vlastník mohl užívatí vody vlastníku zbývajícím, má správa státní do povolení vydaného a dle § 19. zdělaného vším způsobem položiti také výminku, aby povolení uděleného se užilo do jisté lhůty, která se přiměřeně ustanoví, jinakě by povolení pominulo.*

Také tehda se může uznati, že povolení dané k užívání vody pominulo, když ustanovená náhrada se neodvádí, jak by náleželo, tomu, kdo má právo ji bráti.

Normou § 28. projevena byla prakticky zásada vodního zákona, aby podporováno bylo racionelní využití vody a to, nelze-li docílití dohody mezi zúčastněnými zájemníky, použitím radikálního prostředku veřejného práva, vyvlastnění.

§ 28. pojednává o těch donucovacích právech, které vodní zákon propůjčuje vodnímu užívání a ochraně před vodou každého druhu za tím účelem, aby jednak v zájmu národohospodářském využito bylo ladem ležící, nezužitkované tekoucí vody soukromé, jednak aby umožněno bylo svádění vody po cizích pozemcích pro prospěšné její využití na vhodném místě neb pro prospěšnou obranu před škodlivými účinky vody.

Zákon v tomto případě nežádá, aby zde byly splněny předpoklady § 365. o. o. z., t. j. aby obecné dobro neb všeobecný prospěch vyžadovaly zásah do soukromé právní sféry jednotlivcovy,¹⁾ nýbrž vyžaduje jen „aby vody s větším prospěchem se mohlo užívatí aneb aby se škodlivé účinky její odvarovaly“, tudíž předpokládá pouze hospodářský užitek projektu, kterého žadatel může dosíci, ba ani nevyžaduje průkazu o nutnosti projektovaného vodního díla.²⁾

Vyvlastnění a uložení služebností dle § 28. lze použítí nejen pro vedení vody pro účele zemědělské a průmyslové, nýbrž na každé podporování, umožnění prospěšného použití vody, resp. odstranění škodlivých jejích účinků, tudíž zejména též na díla určená zásobování vodou jiných fysických neb právnických osob než obcí a osad, pro něž stanoví § 37. ještě dále sahající právo expropriační.²⁾

Za vyvlastnění dle § 28. může žádati každý, kdo chce cizí soukromé vody ať k účelu jakémukoliv aneb cizího pozemku k vedení vody a zřízení potřebných vodních děl a zařízení použití.

Peyrer soudí, že základní podmínkou každého vyvlastnění neb uložení služebností dle § 28. jest, aby hospodářský prospěch, který podnik vyvlastněním získá, byl větší než škoda,

¹⁾ Srov. Budw. 9356 A ai 1913.

²⁾ Srov. Budw. 6144 A ai 1908.

kteřou držitel soukromé vody neb nemovitosti vyvlastněné neb služebností zatížené utrpí. Vždycky prý jest potřeba při vyvlastnění neb uložení služebnosti prokázati, že bude vody s větším prospěchem užíváno.

Leč názor tento nelze uznati za správný. Při expropriaci dle § 28. nemůže býti na to poukazováno, že snad břemeno, které se pozemku služebností ukládá, jest nepoměrně větší než hospodářský prospěch, který z uskutečnění projektu vzejde, neboť § 28. nezná takového vzájemného oceňování výhod a obětí a zejména nechová ustanovení, které by se podobalo předpisu § 32., jenž expropriaci tam upravenou váže na podmínku, že projekt slibuje převážný národohospodářský prospěch. Nutno právě a contr. z tohoto předpisu odvozovati, že § 28. splnění podobné podmínky nežadá.

Pro odůvodnění vyvlastnění dle § 28. postačí, že jím podporuje se prospěšné užití vody, není potřeba, aby projektovaný podnik nemohl býti zásoben vodou stejně dobře i odjinud. Jedná-li se o použití soukromé vody dosud neužívané a je-li tato voda dle projektu určena k hrazení vodní potřeby průmyslového podniku, jest splněn předpoklad § 28.³⁾ Nesprávně tudíž Peyer soudí, že lze § 28. použiti jen tehdy, když jiné vedení (bez záboru) by bylo spojeno s nepoměrně většími náklady.

Jako každá expropriace a nucené uložení služebnosti nesmí jíti ani expropriace § 28. přes míru, která jest nezbytně nutno k dosažení projektovaného účele. (Arg. § 484. o. o. z.)

Samozřejmě jest každá expropriace za předpokladu ostatních zákonných podmínek nutna teprve tehdy, jestliže strany samy mezi sebou se nedohodly. Nelze tudíž expropriace použiti tehdy, když vlastník soukromé vody tuto dobrovolně žadateli k použití propůjčí, aneb když držitel pozemků, přes které projektovaný vodovod má býti veden, dobrovolně postoupí všechna práva, kterých projektant k provedení svého plánu potřebuje a která mu jen při odporu gruntovníkově mohou býti správním úřadem cestou expropriační vyhražena. Rovněž nelze expropriaci vysloviti bez žádosti nebo proti vůli projektantově. Spočíváť již v povaze

³⁾ Srov. Budw. 6500 A ai 1909.

expropriace jako zásahu do soukromého vlastnictví, že může býti vyslovena jen tehdy, když k ní jest dán podnět zákonem za dostatečný uznaný.⁴⁾ Není třeba výslovné žádosti za expropriaci. V návrhu na konsentování vodního díla jest již obsažen návrh na nucené vyhrazení těch služebností, které jeví se k provedení projektu nutnými.⁵⁾

Dohoda mezi účastníky činí expropriační nález správního úřadu zbytečným, leč byla-li uzavřena dohoda o určitém projektu a projekt byl dodatečně změněn, stává se touto změnou souhlas účastníků bezúčinným a bude třeba ohledně změny domáhati se nálezu expropriačního.⁶⁾

Nebylo-li docíleno dohody, musí se strana domáhati povolení úřadu k expropriaci, leč nepřísluší jí bezpodmínečný právní nárok na vyvlastnění neb vyhrazení služebností. Ježto úřad jest pouze zmocněn, aby k žádosti projektantově vyvlastnění vyslovil (arg. slovo „může“), spočívá ve volném uvážení úřadu, zda — vyšetře a uváže, neodporují-li projektu veřejné zájmy — žádosti vyhová.⁷⁾

Dle ustanovení §§ 78. a 86. může býti o vyvlastnění k účelům zřízení vodních staveb jen tehdy rozhodováno, když současně byla úřadu předložena řádně doložená žádost, v níž způsob a rozsah projektovaného díla jest přesně popsán a přesně precisována žádost za odstoupení soukromé vody, pozemků neb vyhrazení služebností, nutných k provedení vodního díla. Z těchto zákonných ustanovení vyplývá, že vodoprávní expropriační řízení jest podstatnou součástí konsensního řízení vodoprávního a že udělení konsensu a povolení expropriace jest jedním konstitutivním aktem. Může tudíž dle uvedeného zákonného ustanovení vyvlastnění býti jen tehdy vysloveno, když současně jest rozhodnuto o přípustnosti, rozsahu a způsobu projektovaného vodního díla, ježto pro povolení expropriace tvoří průkaz nezbytnosti expropriace bezpodmínečný předpoklad a předpoklad tento může býti zjištěn jedině při zkoušení projektu ve vodoprávním řízení.⁸⁾

⁴⁾ Srov. Budw. 12802 ai 1899.

⁵⁾ Srov. Budw. 11645 A ai 1916.

⁶⁾ Srov. Budw. 5081 A ai 1907.

⁷⁾ Srov. Budw. 6500 A ai 1909.

⁸⁾ Srov. Budw. 6147 A ai 1908.

Vyvlastňovací řízení nemůže býti zdržováno soukromoprávními spory o vlastnictví, takže správní úřad není povinen s výrokem expropriačním tak dlouho vyčkávat, až civilní spor o vlastnictví pozemku, který má býti vyvlastněn, bude rozhodnut.⁹⁾

Je-li tudíž soukromé vlastnické právo, které má býti vyvlastněno, sporné, má vodoprávní úřad při výroku o nezbytnosti vyvlastnění přihlížeti k držebnostním poměrům a strany s dalšími jich nároky, ze sporného poměru odvozenými, resp. s námitkami takovými poukázati na pořad práva.¹⁰⁾

Expropriace, tento radikální zásah do právní sféry jednotlivcovy, předpokládá ovšem, že vyvlastněný bude za utrpenou újmu odškodněn přiměřenou *náhradou*.

Ježto byla zde učiněna již trochu obšírnější zmínka o všeobecných zásadách expropriačních, platných pro všechny druhy vodoprávní expropriace, jest pojednání toto doplniti i ve směru, týkajícím se náhrady, ač o ní jedná teprve § 38.

Posléz uvedený paragraf ustanovuje, že v první řadě vyhrazeno jest stanovení náhrady stranám. Jest ovšem nyní otázka, koho lze v případě vyvlastnění považovati za strany, legitimované zájemníky. Zajisté jen v řídkých případech bude lze charakter stran omeziti pouze na exproprianta a expropriáta a to jen tehdy, když služebný (vyvlastňovaný) pozemek není žádným dalším věcným neb i obligačním právem zatížen. Je-li zatížen věcnými právy (dle Pace i osobními nepravidelnými služebnostmi), bude nutno přiznati i držitelům těchto práv oprávněnost jejich zájmu na vyvlastnění neb zatížení sloužícího jim pozemku, ba přihlížíme-li k ustanovení § 87., musíme za účastníky považovati i tabulární věřitele.

Odpadne tudíž povinnost úřadu k rozhodování o náhradě jen tehdy, jestliže expropriát svolí k projektovanému zasažení do své správní sféry a když současně bylo docíleno plné dohody mezi zájemníky o druhu a výši odškodného. V prohlášení žadatelově při vodoprávním řízení učiněném, že bere na vědomí vyjádření expropriátovo, v němž tento klade si za podmínku trpění žádané služebnosti určité vzájemné plnění

⁹⁾ Srov. Budw. 7458 A ai 1910.

¹⁰⁾ Srov. Budw. 6076 A ai 1908.

expropriantem, nelze však spatřovati převzetí povinnosti žadanému vzájemnému plnění a tím i potřebný souhlas.¹¹⁾

Nebylo-li mezi všemi účastníky docíleno dohody o náhradě, která má býti za vyvlastnění expropriátem poskytnuta, povolán jest vodoprávní úřad k tomu, aby rozhodl o způsobu a výši náhrady.

Pokud způsobu náhrady se týče, jest nejdříve hleděti k tomu, lze-li náhradu poskytnouti in natura, t. j. na př. upravením pozemku v předešlý stav (pokud to možno, na př. při podzemním vedení), nahražením odebrané vody vodou jinou, opatřením jiného komunikačního spojení a p. Kde nelze náhradu in natura poskytnouti, nebo kde tato náhrada nedosahuje plného odškodnění, nutno stanovití buď celou náhradu neb její doplněk v penězích.

Výrok o způsobu náhrady (in natura, v jakém rozsahu a formě — neb v peněžitě hodnotě místo naturální náhrady) podléhá oprávným prostředkům správní cestou instanční, avšak jeho přezkoumání soudem jest vyloučeno (arg. § 87. odst. 2. a contr.).

Určení výše náhrady přísluší (třeba jen s platností provisorní) rovněž správním úřadům. Náhrada za odebranou vodu nesmí býti vyměřena cenou, kterou bylo by na tom místě platiti za jinou pohonnou sílu. Ne voda, ani vodní síla sama o sobě, nýbrž jedině užitek, který voda přinášela vyvlastněnému, jest směrodatný pro určení odškodného. Náhradu lze tudíž vyměřiti dle škody, kterou expropriát utrpí tím, že ztratí vůbec neb částečně užitek vodou mu skytaný. Náhradu za vyvlastněný neb zatížený pozemek jest rovněž vyměřiti dle velikosti škody, jíž vyvlastněný majitel neb event. i jiní k pozemku oprávnění utrpěli, tudíž nejen cenou za pozemek, nýbrž i za všechny výhody, jichž se musí vlastník (neb oprávnění) vzdáti i za všechny nevýhody, které pro příště musí trpěti.

Výrok správního úřadu o výši odškodného není konečný, nýbrž kterýkoli z účastníků (o nichž výše byla řeč) má právo, není-li s výší náhrady spokojen, domáhati se vyměření výše odškodného cestou soudní. Učiní-li tak, podléhá pouze tento výrok novému soudnímu přezkoumání a ostatní části expropriačního nálezu zůstávají v platnosti.

¹¹⁾ Srov. Budw. 11645 A ai 1916.

Z toho plyne, že i v tomto případě jest soudně nenaříkatelný nález vodoprávního úřadu vyslovující přípustnost expropriace a způsob náhrady. Nabyl-li tudíž nález správní v tomto ohledu právní moci, nemusí exproprietant vyčkávatí dožádaného nálezu soudního a může se uvázati v držení vyvlastněného objektu, složí-li provisorně správním úřadem stanovenou náhradu u soudu neb roční její splátku pojistí (§ 87. odst. 3.).¹²⁾

A nyní po tomto povšechném stručném nástinu zásad a pravidel platných pro všechny expropriace vodoprávní, na který při dalších výkladech bude poukazováno, možno přikročiti k objasnění obou druhů expropriace, normované § 28.

A. Vyvlastnění soukromé vody tekoucí. O této expropriaci jedná § 28. v odstavci a) a připouští ji zásadně tehdy, lze-li jí dosíci prospěšného využití této vody, kterého od vlastníka vody docílití nelze.

Pojmem soukromých tekoucích vod rozuměti jest nejen delší vodní toky, nýbrž i odtoky pramenů, nádržek a rybníků (§ 4 d.), nejen vody v pevných březích se pohybující, nýbrž i vodu srážkovou, volně po povrchu tekoucí.

Stojaté vody soukromé nepodléhají vyvlastnění dle § 28., ježto jsou dle prvního odstavce § 10. předmětem soukromého vlastnictví v občanskoprávním slova smyslu a mohou býti vyvlastněny jen v případě nouze (§ 35. v. z.), aneb splněn-li byl by předpoklad § 365. o. o. z. Vody veřejné nejsou předmětem soukromého vlastnictví a o dispozici event. přebytkem těchto vod obsahují normy §§ 17., 20., 27. a 94.

Při tekoucích soukromých vodách nelze mluvit o neobmezeném vlastnictví v občanskoprávním slova smyslu. Tekoucí vlna vymyká se přirozeně z moci vlastníkovy, pokud tento neučinil opatření k její okupaci. Právo tuto tekoucí vlnu okupovati a použítí, dále právo využití pro sebe všechny přirozené užítky a síly této tekoucí vlny, jest forma, jakou jeví se vlastnické právo k tekoucí vodě a jakou dle povahy věci jediné může se jeviti. K právům soukromého vlastníka patří tudíž dle § 10. a § 12. vody užítí a ji odvésti. Toto právo, přesahující meze obecného užívání normovaného § 16. nemůže tudíž od jiné osoby zpravidla než od vlastníka býti vykonáváno, čili vlastníku přísluší právo, aby každého tře-

¹²⁾ Viz podrobný výklad § 87.

tího, který nemůže se vykázáti zvláštním právním titulem, z takového užívání vody vyloučil. Toto vyloučení není však absolutní. Naopak dle § 28. může správní cestou ten, komu voda patří, býti donucen, aby ji přenechal jinému, leč jen za určitých předpokladů a vždy za náhradu.¹³⁾

Žádati za vyvlastnění dle § 28. odst. a) může každý, kdo chce cizí vody produktivně využiti bez ohledu na to, k jakému účelu jí zamýšlí použiti, tudíž i k účelům meliorace (zavlažování) vlastního pozemku.

Předpokladem expropriace dle § 28. odst. a) však jest, že soukromé vody tekoucí sam vlastník její pro sebe nepotřebuje, a že ji také v určité lhůtě použiti nemíní.

Expropriace tato jest vyloučena, používá-li vlastník soukromé tekoucí vody pro svou domácnost, hospodářství, živnost nebo k pohonu svých vodních děl.

Srovnáme-li toto zákonné ustanovení s normou § 27., jednající o vodách veřejných, vidíme stejnou intenci zákonnou, aby totiž nezužítkováného přebytku vodního bylo racionelně využito. Z toho plyne, že § 28. připouští i částečnou expropriaci soukromé tekoucí vody a to tehdy, když sice vlastník ji sám používá, leč veškerého jejího množství neb síly nepotřebuje, když tudíž jeví se určitý vodní přebytek. Při zjišťování tohoto přebytku nutno ovšem postupovati opatrně dle zásad uvedených v § 94. odst. a) a přihlížeti k přebytku jevícímu se v suché roční době a hleděti, aby při pohonných dílech zajištěna byla určitá reserva. Mimo tento případ částečné expropriace, kde úplná není možna, ježto jen část vody jeví se přebytečnou, volnou, lze povolití vyvlastnění soukromé vody tekoucí i z části v tom případě, že nový projekt celého množství nepotřebuje. (Arg. a maiori ad minus.) Ohledně zbývajícího množství vody, nehodlá-li ji vlastník sám pro své účele použiti, byla by možna opět další expropriace jiným podnikatelem.

Nepoužívá-li vlastník soukromé tekoucí vody pro sebe, nelze ihned žádané její vyvlastnění vysloviti, nýbrž třeba dříve vlastníku poskytnouti určitou lhůtu, zda rozhodne se sám vody prospěšně užívat, ježto

¹³⁾ Srov. Budw. 14977 ai 1900.

jest jen spravedlivo, aby přiznána mu byla v tomto užívání zákonná priorita.

Jest ovšem otázka, zda vlastník může se vyhnouti expropriaci tím, že vody své použije k účelům jakýmkoliv, třeba i luxusním. Při zodpovědění této otázky jest jednak poukázati na znění § 28., který výslovně praví „aby se vody s větším prospěchem užívati mohlo aneb aby se škodlivé účinky její odvarovaly,“ jednak na analogii § 37., který připouští expropriaci soukromé vody a vodních práv k účelu zásobování obcí a osad vodou, „pokud jich ti, již mají právo k vodě, k týmž potřebám nemají zapotřebí.“ Z obou těchto zákonných ustanovení lze usuzovati, že vlastník vody, chce-li hrozící mu expropriaci se vyhnouti, musí jí použití aspoň tak hospodářsky významným způsobem, jak projektuje žadatel.

Vlastnímu použití vody nutno rovnati i zcizení vody třetí osobě, která ve stanovené lhůtě vody prospěšně použije, ježto nezáleží dle intence zákona na tom, kdo vody užívá, nýbrž jediné na tom, aby voda a vodní síla nezůstala nezužitkována.

K použití vody stanovena bude vlastníku vodoprávním úřadem „přiměřená“ lhůta, po jejímž bezvýsledném uplynutí může úřad expropriaci povolit. Lhůta tato má býti přiměřena nejen vzhledem k době, kterou vyžaduje stavba potřebných vodních zařízení, nýbrž i přiměřena k subjektivní hospodářské situaci vlastníkově. Ježto zákon výslovně praví, že po uplynutí této lhůty úřad může žádanou expropriaci vysloviti, plyne z toho, že záleží na jeho volném uvážení, zda i lhůtu původně k použití vody vlastníku vyměřenou, vzhledem k okolnostem prokázaným prodlouží.

Jestliže byla dle § 28. odst. a) vyslovena expropriace soukromé vody tekoucí a bylo dáno povolení, aby někdo jiný než vlastník mohl vody vlastníku zbývající užívati, má správa státní do povolení vydaného (dle § 19.) vždycky také určití lhůtu přiměřenou, do kterého povolení musí býti užito. (§ 29. odst. 1.)

Lhůta tato musí tudíž býti vždy v expropriačním nálezu vyslovena, ježto nemůže zákon expropriací vázati síly vodní, jichž event. mohlo by býti jinými prospěšně využito, kdyby síla ta nebyla již vázána uděleným povolením. Zásada tato konečně vyslovena jest pro každé vodoprávní povolení (§ 86.

odst. 2.). Lhůta stanovená má býti přiměřena, t. j. odpovídati jak možnosti praktického provedení díla, tak i hospodářské situaci žadatelově.

Leč lhůta tato na rozdíl od lhůty vlastníku dle § 28. odst. a. k využití vlastní vody stanovené není prodlužitelná, ježto zákon výslovně stanoví důsledek nedodržení lhůty pominutím povolení.

Zánik expropriačního povolení, jak na první pohled by se zdálo, nepomíjí eo ipso promeškáním stanovené lhůty, nýbrž výrok o zániku přísluší vodoprávnímu úřadu ať již k dožádání vyvlastněného neb osoby třetí, která chtěla by této vody sama použiti, ať již z moci úřední. (Arg. druhého odst. § 29. „také tehdy se může uznati“.)

Ze znění § 29. odst. 1. však vyplývá, že výrok o zániku povolení pro promeškání lhůty nespočívá ve volném uvážení úřadu, nýbrž že úřad musí konstatovati, nebyla-li lhůta dodržena, že expropriační výrok pozbyl účinnosti. To ovšem nemůže býti překážkou úřadu, aby event. témuž expropriantu neudělil povolení expropriační nové, které obsahově by se třeba zcela krylo s povolením původním.

Že expropriant jest povinen expropriátu zaplatiti náhradu a jakým způsobem tato se stanoví, bylo již výše vysvětleno a postačí tudíž zde pouze na výklad tento poukázati.

Jestliže náhrada ustanovená nebyla zaplacená buď vůbec, nebo neúplně neb nikoliv včas, může vodoprávní úřad k žádosti expropriátově uznati, že povolení expropriační pozbylo moci práva. Na místě toho, aby žádal expropriát za zrušení expropriačního nálezu pro nezaplacení náhrady, může žádati, aby k zaplacení jejímu byl expropriant přinucen.

B. Expropriace pozemkového vlastnictví normována jest v odstavci b) § 28.

Zákon dovoluje totiž v tomto ustanovení, aby pozemkové vlastnictví zatíženo bylo služebností vedení vody z jedné končiny na druhou, aby se tím vody s větším prospěchem užívatí mohlo aneb aby se škodlivé účinky její odvarovaly.

Zákon nevyhražuje oprávnění k této služebnosti určité osobě neb korporaci, nepožaduje, aby dílo vodní, jemuž vedení vody má sloužiti, bylo nutným nebo širšímu okruhu zájemníků

prospěšným, nýbrž spokojuje se jako v § 28. odst. a) jediné požadavkem, aby zamýšlený projekt sloužil k prospěšnému užívání vody neb obraně před vodou, tudíž aby zde splněn byl aspoň předpoklad hospodářského zájmu projektantova.

Použití této zákonné normy jest stejně přípustno, ať jedná se o zásobování vodou obcí, osad (§ 37.), samot (§ 39.), zabránění vodním škodám, zejména též k svádění srážkové vody po pozemku gruntovníkově volně tekoucí proti vůli dolejšího souseda (§ 11.), o provedení meliorací (odvodněním neb zavlažováním) otevřenými svodnicemi neb drény, o zřízení zdýmacích zařízení a p. Použití § 28. jest však vyloučeno tehdy, když jedná se o rozvádění vody v zastavených osadách. V tom případě lze postupovati jen dle stavebního řádu a event. použití výhod § 365. o. o. z.¹⁴⁾

Zákon vyhrazuje právo expropriační pouze „k tomu konci, by voda jiným náležející přes cizí pozemek z jedné končiny na druhou se vedla a zřídily se tam stroje a opatření, jichž k tomuto vedení vody potřeba.“ Slova „z jedné končiny na druhou“ nesmí býti vykládána pouze ve smyslu svádění vody, nýbrž výrazem tím rozumí se i přívod vody na místo, kde má jí býti upotřebeno ať již za účelem jakýmkoli (průmyslovým neb zemědělským). Stroji a opatřeními, jichž k vedení vody potřeba, rozuměti sluší ta vodní zařízení, která mají za účel umožniti dopravu vody z místa na místo, tedy především jezy, pumpy, trkače a p., rozhodně však ne budovy mlýnské neb tovární.

Ježto zákon připouští trvalé zatížení pozemků služebnostmi, lze argumentem a maiori ad minus z toho odvoditi, že § 28. připouští i časově obmezené uložení služebnosti na př. je-li třeba za účelem zřízení určitého díla na čas svést vodu přes cizí pozemek. Že možna jest služebnost i na kratší dobu, vyplývá z analogie § 484. o. o. z., dle něhož expropriace nesmí jíti přes míru nezbytně nutnou. Že možna jest služebnost vedení vody pod povrchem pozemku krytým kanálem neb drény, bylo již výše řečeno a možnost ta odůvodněna jest tím, že zákon nezmiňuje se o kanálech a náhonech otevřených, nýbrž jen všeobecně o vedení vody, které tudíž provedeno býti může i rourami a drény pod povrchem položenými.

¹⁴⁾ Srov. Budw. 6944 ai 1892.

Které pozemky podrobeny jsou expropriaci dle § 28. odst. b? Německý text zákona označuje objekty expropriaci podrobené slovem „Liegenschaften“, nikoli „Grundstücke“, kterýžto výraz může dle okolností býti vykládán v užším slova smyslu zemědělských pozemků na př. §§ 11. a 12. v. z., § 10. zákona z 6. února 1869 č. 18. ř. z. Výraz „Liegenschaften“ kryje se s pojmem nemovitosti § 293. o. o. z., pod který patří bezsporně na př. i veřejná cesta. I na této lze uložiti služebnost vedení vody (na př. v rourách), pokud zájem veřejný tím netrpí, t. j. usus publicus na dále jest zachován.¹⁵⁾

Jestliže v § 32. odvolává se zákon na ustanovení § 28. lit. b, nemůže z toho býti obráceně usuzováno, že výjimečná ustanovení § 32. mají platiti též na všechny případy § 28. lit. b. V druhém odstavci § 32. vyslovené obmezení, že v odstavci prvním téhož § normované donucovací právo nevztahuje se ke stavením a ku dvorcům a zahradám k těm stavením náležitým ani k parkům ohraženým, nemůže býti vztahováno na expropriaci § 28. lit. b, nýbrž platí jasně a zřetelně pouze na případy § 32.¹⁶⁾

Služebnost může záležeti buď v trpení nějakého používání cizího neb ve vzdalování se určitého používání vlastního.

§ 28. odst. b. připouští pouze zřízení služebností za účelem účelného vedení vody přes pozemek služebný. Leč od těchto služebností může se expropriát-gruntovník dle své vlastní vůle osvoboditi tím, že odstoupí vlastnictví toho kusu země, jehož k vedení vody a náležitých k tomu zřízení jest zapotřebí.¹⁷⁾

Přísluší tudíž majiteli služebného pozemku analogicky dle § 906. o. o. z. volba buď trpěti služebnost nebo odstoupiti potřebný pozemek. Žadatel (expropriant) ani úřad volby této nemá, nýbrž žadatel jest povinen, rozhodne-li se expropriát pro postoupení pozemku, nabídku tuto přijati a přiměřenou náhradu za pozemek zaplatiti.

Poslední odstavec § 28. ustanovuje, že, nemohl-li by expropriát zřízením vodovodu na svém pozemku tohoto pozemku

¹⁵⁾ Srov. Budw. 6144 A ai 1908.

¹⁶⁾ Srov. Budw. 2587 A ai 1904.

¹⁷⁾ Srov. Budw. 9356 A ai 1913.

příhodně používati, má právo žádati, aby celá část pozemku, která tímto vodovodem bude pro něj znehodnocena a obhospodařování její stíženo, byla expropriantem vykoupena. Samozřejmě nevztahuje se toto právo, jemuž expropriant musí se za uvedeného předpokladu podrobiti, na celou pozemkovou parcelu, nýbrž jen na tu plochu pozemku, jejíž příhodné užívání bylo projektovaným vodovodem znemožněno.

Ze znění § 29. jest jasno, že tento § vztahuje se pouze na první případ expropriace dle § 28. odst. a (vyvlastnění soukromé tekoucí vody), takže nelze dle tohoto zákonného ustanovení i při uložení služebnosti dle lit. b. § 28. stanoviti expropriantovi lhůtu, do které má uděleného povolení využiti.

Leč přihlížíme-li k tomu, že obtížení pozemku služebností chová v sobě obmezení disposičního práva vlastníkova, musíme uznati, že obmezení to jest jen tehdy ospravedlněno, když skutečně s prováděním prací včas bude započato a tím podán nepřímý důkaz, že služebnosti bylo v zájmu vodního díla nezbytně potřeba. Ježto pak § 86. v odst. druhém výslovně předpisuje, že v každém případě vodoprávního povolení i uložení služebností má býti úřadem položena lhůta, v které díla povolená mají býti hotova pod uvarováním ztráty práva propůjčeného, nemůže býti použitelnost § 86. odst. druhého zajiště vyloučena tím, že § 29. ji výslovně jen pro případ § 28. odst. a) stanoví.¹⁸⁾

§ 30. Práva majitelů hor.

Jaká práva majitelé hor mají k odtékající vodě dolové, a jaká zvláštní práva k vodě jim vůbec přísluší, ustanovuje zákon horní.¹⁾

Není předmětem tohoto díla pojednávat o vodoprávních poměrech normovaných zákonem horním. Pouze toto budiž uvedeno:

Důlními vodami jsou ony vody spodní, které byly uvolněny pracemi hornickými, ať již kutacími nebo těžebními, jen když směřovaly k nalezení vyhrazených nerostů. Vody ty zůstávají důlními v celém svém toku od bodu

¹⁸⁾ Srov. Budw. 6500 A ai 1909.

¹⁾ Zejména §§ 99, 105, 128, 129, 130 a 131 hor. zák.